

Lärobok i den fysiska och politiska äldre och nyare Geographien, af W. Fr. Palmblad. I tvenne Curser. Upsala, Palmblad et C; 1825. 70, 96 och 118 sid. 12. Beräknad för elementar Lärverkens tjänst, är denna Lärobok indelad i tvenne curser. Den förra, utgörande 70 sidor och författad af Lectorn, Prosten Chr. Stenhammar, är beständ till läsning i Trivia-Skolornas första clas, samt innehåller, efter en halft astronomisk halft geognomisk inledning om Jordkroppen eller Globen, intet annat än hvad som pågår räknas till den fysiska geographien. — Sednare cursen är utarbetad af Hr Palmblad; men är ännu icke fullständigt utkommen. För närvarande meddeas här endast hela Asien, och af Europa blott Grekland, Italien, Pyreneiska halvön och Frankrike. Resten är läsvadt i en ny del, som skall utkomma nästa höst. I seriffita Inledningar för hvardera verdensdelen, har Herr Palmblad angifvit dess natur-beskaffenhet, dess productivitet, hvilka djur som uppehålla sig på dess yta, af hvilka folkstammar hvardera bebos, hvilka religioner af dem bekännas, och till hvad grad civilisationen hos dem hunnit. Derestefter öfvergår han till hvarje werldens speciella länder, uppräknar deras provinser och städer, och wid hvarje tecknar icke blott dess läge och fysiska — om Rec. så får säga — physionomi, utan, så vida den är bekant, äfven dess historia, m. m. Har någon ort haft ett gammalt Latinsk eller Greckiskt namn, så angifves det jemte det nu brukliga. Äfven äro wisä orrer och städer tryckta med finare styl, för att lärjungen icke måtte på en gång, utan efter hand, fullända hela cursen. Hvad författarens geographiska princip angår, har han uttalat den i företålet: "han för sin del erkänner alldeles icke indelningen efter wattendrag och bassiner ensamt, eller efter bergshöjder, utan enligt bådadera." Men kan det möjligen gifwas någon bassin, som ej är flutningen af en bergshöjd? Den som indelar efter bassiner, tager allt detsamma såväl wattendrag som bergshöjder till indelningsgrund. — Boken är sakrik, föredragningsfattet är lätt, ofta behagligt, men har icke alltid den precision, som är så nödig i en Scholbok. Detta beror så väl af det flitiga bruket utaf metaphoriska ord och termer, som af mindre noggrann ordställning. Ett exempel för många: "Normander från norra Frankrike, hvilka dock

wid Englands eröfring, 1066, redan talade sitt nya fäderneslands språk." Hvem skulle ej häraf tro, att Wilhelm Eröfraren och hans Middare talade Engelska?

Litterära Nyheter.

Under loppet af innevarande år, har, med Konungens bifall, i Danmark ett nytt lärkt Samsund blifwit stiftadt. Dess ordsförande eller så kallade Formand, är den bekante språkforskaren Professor Rast, och dess Secreterare Lieutenant Rasm. För öfrigt består detta sällskap af Heder-Ledamöter (Meremedlemmer), arbetande ledamöter (ordentlige Medlemmer), ordentliga utländska Ledamöter — bland hvilka från Sverige, Cancelli-Rådet J. H. Falenberg, Hof-Predikanten A. Afzelius, Professoren E. G. Geyer och Professoren A. D. Lindfors, blifwit inwalda — samt brefwerlande Ledamöter. Sällskapets hufwudsakliga arbete är att, under titel af Fornmanna Sögur, utgifna Isländska Sagor, så väl på Isländska, som i Dansk och Latinsk öfversättning, och är isa delen, innehållande Olof Trygvason's Saga, redan utkommen. Desutom utgifwer sällskapet en Quartalskrift eller Journal, kallad Tidsskrift för nordisk Oldkyndighed, och ett Dagblad, Hermod. Någre unge män utgifwa Tidsskrift, et Ugeblad for Dannelwinder og Dannemænd.

I Engelska bokhandeln har den nyligen utkomna 2:dra delen af Poems by L. E. L. gjort mycket uppeende. Dessa arbeten, hvaraf 1:sta delen innehåller the Improvisatrice jemte åtskilliga smärre dikter, samt den 2:dra ett större poem under namn af the Troubadour utom några lyriska stycken, anses vara författade af ett fruntimmer, hvars namn ännu är en hemlighet. De förtjena emellertid pågeligen att blifwa bekante hos oss. Bland våra författare äga de den närmaste likhet med Franzéns lyriska sånger, och utmärka sig genom en djup känsla, en rik inbjudning och en lyttlig wersbyggnad. Deremot synes denna unga författarinna sakna anlag för den större compositionen, eller poesens objectiva art; ty hennes öfwanämnde båda större stycken, tillkännagifwa brist på planmässig anläggning samt hållning af det hela. Äfven råder mycken monotoni i karaktär-teckningen.

Motto:

Å syftans vägnar, får jag äran tillkännagifwa alla, som lumpor hafwa, och i synnerhet dem, som disponera rättigheten öfver den blifwande Lumpen wid denna Hög-Respective Stadens Kaserner då ännu några lumpor ifrån dessa ställen icke blifwit lefwererade; men likwäl underrättad, att lumpor finnas och begagnas till Golsmattors väfnader; så anhålles, då detta är emot Författningarne samt stridande emot en god Lumpfamlings-inrättning; alltså den blifwande Lumpen måtte till Pappersbrukets behof wid Tumba, emot erhållande contant betalning, endast till det rätta ändamålet blifwa begagnad; hoppas således att alla i Staden Lumpinhafware wille wära af den godheten och komma till mig med sina lumpor, eller gifwa mig tillkänna hwarest Lumporne finnas, så skall jag icke allenast betala Lumpen utan äfwen på egen befohning beförda Lumpen till mitt egande Lumpmagasin här i gården, der jag är boende; helst till instundande Midfommarn; då jag ärnar för året lefwerera alla mina innehafwande lumpor. — Äfwen tillkännagifwes: att alla de oförpafade Lumpupphäpare, som härskades finnas för att göra Lumpupphandling till andra obehöriga Pappersbruk, måtte hädanefter ogillas, och i anseende till deras handels-inrättningar med lumpor, alldeles förswinna; ty det är jag, och ej någon annan, som är antagen för att betala, hopsamlas, och emottaga all den här i Staden blifwande Lumpen till Banfens Pappersbruk, som otwifvelaktigt är rätta bruket för alla Stadens lumpor. Penningar till Lumpornes betalande fattas icke. Detta har jag trodt mig skyldig wördsammeligen tillkännagifwa, till framdeles esterrättelse. Betalningen är 3 R:dr för sin, blekt linnen lump, 2 R:dr för blänning af finare och grofware, 1 R:dr för grofware samt 24 R., all R:gs, för grof, oblekt och randig lump.

Otto Grahn.

Stadens Lumpupphandlare och Kommissionär, enligt pass, och är boende i huset N:o 2 wid Adolph Fredriks Torg.

(Stockholms Dagblad för den 8 Juni 1825.)

Den wärda läsaren torde af ofwansläende motto gunstbenäget inse, att här är fråga om Lumpor. Likwäl erna wi ej fästa oss wid det slag, som privilegierade Lumpupphandlaren och Commisfondären, Herr Otto Grahn, enligt pass boende wid Adolph Fredriks torg", ärligen wid midfommarsstiden affstjelper wid Tumba, och hwilka sedermera, liksom wiså utomlands sticlade lumpor, förädlades återwända; utan wid sådana, som hopsprungne af

men niffkohjertans trädar, sedan de länge blifwit begagnade och äntligen utflina, såckats och lastats, såsom andra lumpor, bortföras till de stora Lumpinrättningarne: Boktryckerierna.

Det gifwes nemligen en art lumpor, de der af ensaldigt folk benämnas tankar, och hwilka af så kallade brochurfabrikanter, dagbladsförfware och annat hederligt folk uppsamlas, för att efter ätskilliga undergångne förwandlingar slutligen utgå såsom gällande mynt i den lärda werlden. Ty liksom i det gemena lefweret de wanliga Lumporna utgåra statens samma säkerhet och styrka, så äro äfwen de af brochurfabrikanterna, etc. aflewererade lumpor att anse såsom fonden för den allmänna odlingens rörelsekapital.

I detta afseende hafwa wi bland Lumpfamlare att betrakta, 1:o de så kallade: Månaderasande; hwarmed wi förstå sådana, dem lusten att samla lump påfaller en gång i månaden. 2:o Beckorasande, med hwilka denna paroxysm inträffar antingen två eller tre gånger i weckan, och det på slaget 8 om mornarne. 3:o Dagrafande, hwilka älfånas på lumpor en gång om dygnet; och slutligen samt för det 4:de de så kallade rent af Besatta och bångstyriga, hwilka hwarken genom sarcasmer eller förnustiga stål, såsom indragning, watten och bröd, husaga och fästning, låta sig råtta och corrigera.

Hwad nu de Lumpfamlare widkommer, hwilka wi kalla Månaderasande, så äro de i det fallet förträffliga, att de, liksom sotare, ej oftare låta höra af sig än en gång i månaden. Men då afläsa de hela sitt under tiden samlade quantum af modecostumer, waggwisor, sångstycken, anecdoter, berättelser, statseconomiska afhandlingar och annan ohyra, som genast af de stora Lumpinrättningarne emottagas, för att der blifwa förädlade och undsä en lärd pregel.

Med det andra och tredje slaget, som alltså för wäl kunna sammansöras, står det wärre till. Då dessa Beckoras och Dagrafande äro de egentligen privilegierade Lumpfamlarne, använda de icke blott egen utan äfwen andras lump, emedan det är tydligt, att de omöjligen skulle kunna blott af egen tillgång fylla det trängande behofwet. Emedan de samla utan urwal, så äro också deras lumpor af flera faldig beskaffenhet, till exempel Nyhetslumpor, lumpor från Collegier, öfwer- och underrätter, lumpor från okända håll, under rubrik af Insändda

artiklar, med mera. Bland alla dessa olika arter af lump, anses dock nyhetslumporna dyrbarast, emedan de utom sin lumpna egenhet jemväl äga en annan: den att vara mycket efterfrågda. Det är nämligen bekant, att näst sockerröret, ingen bland alla fånda producter innehåller så mycket sockerämne, som artiklarna lumpor. Ett åtkomma dessa, deri ligger hufvudknuten. Ofta löper man fara att på förskott bryta af sig hals och ben, blifwa ihjälfländ eller utörd; men hvad gör icke en rättfärdig lumpsamlare för att vinna sitt syfte. Dessa nyhetslumpor framsläpas och samlas ur contoirt, skåp, lakejers och kammarjungfrurs byreauer. För uppfinningen har man egentligen att tacka Argus, sedermera efterföljd af Conversationsbladet, Kometen, m. fl.

Sedan vi nu tillräckligt ordat om nyhetslumpor, återstår att tala om den öfriga lumpen, som Herrar Bedo och Dagrastande samla från Collegier, Råtter, Caserner, Revisioner, Consistorier, Tullkamrar, hållstugor, i policeskrifstun, m. m. Dermed afgår på följande sätt. Man låter en prospectus utgå af detta innehåll:

"I tyflans mågnat får jag såsom Dagblads-skrifvare äran tillkännagifwa alla, som lumpor hafwa, och i synnerhet dem, som disponera öfver rättigheten af den blifwande lumpen inom werken, ware sig Registratorer, Notarier, Expeditioner och Protocoll-secreterare, m. m.; då ännu någon lump af dem icke blifwit mig lefwererad, men likwäl underättad att lumpor finnas och begagnas, ehuru icke till det rätta bruket, så anhålles, då detta är fridande mot en god lumpnings inrättning, alltså den blifwande lumpen till mitt behof, i och för min tidning emot erhållande af contant betalning, måste endast till det rätta ändamålet blifwa begagnad, hoppas således att alla i Sverige lumpinnehafvare, ware sig öfwannämnde Herrar, eller de i landsorterna warande, Landssecreterare, Kronofogdar, Län- och sjerdingmänn, Mönsterskrifvare, tullbetjening, professorer och deras wedertilar, wille vara af den godheten och komma till mig med sina lumpor, eller gifwa mig tillkänna, hwarest lumporne finnas, så skall jag icke allenast betala lumpen utan äfwen på egen bekostnad befördra lumpen till mitt egande lumpmagasin för att tryckas, helst till inestundande nyår, då jag efter hand ernar lefwerera alla mina innehafwande lumpor. Äfwen tillkännas

gifwes att alla de öfriga Lumpupphandlare, som inom riket finnas för att göra lumpupphandling till andra, obehörige dagblad, måtte hädanefter begillas, och i anseende till deras handelsinrättningar af lumpor, med deras redactioner alldeles förswi- na; ty det är Jag, och ej någon annan, som det egentligen tillhör att hopsamla och emottaga all den här i landet blifwande lumpen till min tidning, som otwifvelagtigt är rätta bruket med alla möjliga lumpor. Detta har jag trott mig skyldig wördssammelnigen tillkännagifwa, till esterrättelse för det kommande året.

Argus

"Sveriges, Göttes, Norriges och Wendes Lumpupphandlare och Commissionair, enligt tillståndsbref."

Slutligen komma vi till det 4:de slaget af Lumpupphandlare, de raft besatta och där husmåssiga. De lesiwa i ett fortfarande raseri. De tillverka, upphäpa, samla och stjåla lumpor. Deras lumpparovsyn räcker ända från det första andedraget i lifwet till det sista. För deras skull äro boktryckerierna i full gång, natt och dag. Alla klen- och skesögda, alla blinda, och halta, alla förlamade och stympade boktryckare, factorer och sättare, hafwa att tacka dem för sin åbåkliga gång, sina sneglande ögon, sina ryggar branta såsom åttestupor.

De skrifwa Swenska historier af elswa, witterterhets-historier af hela en, och witterhets försök af platt ingen uppåga; dito Swenska statistiker, psycologier, Yehrmehosfärder, etc. etc. Allmänheten gåspår och de skrifwa; allmänheten insomnar och de skrifwa, allmänheten dörr och — de skrifwa.

På denna Tidning, hwilken jemväl nästa år kommer att fortsättas, kan, till årets slut, prenumereras med 1 Rdr 24 f. Banco. — De som till dessamma willa insända bidrag, behagade göra det under adress till Redactionen af tidningen Kometen, eller och genom inlemmande i Herr Normans och Engströms bokhandel.

Stockholm, tryckt hos Carl Gustaf Holm, 1825.

R o m e t e n.

N:o 7.

Lördagen den 22 October 1825.

Jurikes Nyheter.

Man wet nu med säkerhet, att S. M. Konungen och S. M. Drottningen återkomma till Huswudstaden den 25 i denna månad.

Amiralen Wirsén afled hastigt förlidne Thorshagens afton.

Sistlidne Onsdag öpnades Kongl. Stora Theatern första gången denna Abonnements-termin, med representationen af Operan Preciosa. Amphitheatern erbjöd anblicken af en salong, der gamla bekanta, efter en lång skilsmåsa, åter träffades. Få kunder från förra abonnements-terminen saknades. Första radens loger deremot företefde många förändringar, hvilka likväl torde upphöra, i den mån platsernas förra innehafware återkomma från landet. Preciosa gafs, efter wantligheten, wäl. Med behörig aktning för actörens bemödande och skådarnes olika ömde-män, tror man sig dock ej fela, om man säger att Herr Lindman ganska mycket saknades. Deremot såg man, med verkligt nöje, en ung danseur af kgl. Theaterns elever framtråda med de mest lofwande anlag.

Under representationen å Dramatiska Theatern förlidne Tisdag insann sig i salongen en öwäntad bewingad fremling, hwilken, genom sitt hastiga utbyte af platser, war nära att störa nöjet; men slutligen så mycket lifligare bidrog dertill. I början wille man icke om han hörde till actureerne eller å skådarne; men man blef snart öwertygad att han borde räknas till de sednare, och att han, en ny Wivicus von Wandela, för första gången besökt Spectaklet, emedan han af ofunnighet om allmänna bruket, ytttrade sitt bifall, icke genom handklappning, utan derigenom att han skyndade in på Theatern och klappade en på scenen warande Actrise.

Kort öfversigt af Rysska litteraturen, för år 1823.

Wid den fullkomliga obekantskap som råder hos oss, om våra öfliga grannars litteratur, torde korta underrättelser om densamma icke wara öwälfkomna. Uttrymmet förbjuder att lemna widlästiga meddelanden, hwarföre wi ej gå längre tillbaka än till året 1823. Alla sednare företeelser skola småningom följa.

Ryssnämnde år har i Ryssland, enligt inhemska författares uttåg, varit ganska fattigt på original arbeten. Orsaken härtill uppgifwes wara, den öfwerhand tagande smaken för Fransyska skrifter samt öfwerfättningar af W. Scotts, m. fl. romaner, hwarigenom följden blifwit gidsmska och ett förnämligt öfwerseende af inhemska konststicker.

De i Ryssland, under loppet af år 1823, utkomna original arbeten, äro följande: Nyaste underrättelser om Kaukasus, och de kring dess fot dels bosatte, dels romadiserande folkstammar, af S. Bronésski; Murais-Apóstols resa genom Krim; samt Galwynins resor kring Jordklotet. Man tillägger dessa verk det högsta loford, för grundlighet i den historiska forskningen och stilens renhet. — Utskilliga handlinger ur Spanska nationalkriget emot Fransoserna, till hwilka han varit öfyna vittne, har Bulgarin förträffligt skildrat, uti sina Anteckningar om Spanien, hwarwid öfwen Spaniorernas bemöder intressant framställas. — Mer slätkoff har lemnat En kort handbok i Aesthetiken, deri han följt Eschenburg. — Ghuru Butturlins arbete Om Rasoleons infall i Ryssland, samt Grefwe Rasoptschins lilla skrift: Sanningen af Moskwas brand, äro författade på Fransyska, tillhöra de dock Rysska litteraturen genom sina författare. — Grammatins anmärkningar öfwer Po-

